

Aikuispedagogisia päivityksiä

Aikuisen oppiminen ei fysiologisena prosessina eronne lapsen oppimisesta. Aikuispedagogiikan erityisluonteen perustelut onkin etsittävä oppimisen psykologisesta ja sosiaalisesta ulottuvuudesta, siis siitä, miten opetus-oppimisprosessi kykenee hyödyntämään aikuisen kertyneen kokemuksen ja hänen monet siteensä ympäröivään yhteiskuntaan. Uusia näkökulmia onkin etsitty juuri korostamalla tiedon jakamista ja sen rakentumista sosiaalisen kanssakäymisen tuloksena. Vaikka oppiminen aivotoiminnan ja elämysten tasolla on yksilöllinen tapahtuma, sitä tukee ja sen tekee mahdolliseksi se sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö, jossa opittuja tietoja ja taitoja tullaan käyttämään. Organisaatiossa oppiminen, tiimioppiminen ja toimijayhteisöjen rakentuminen ovatkin saaneet runsaasti tutkimusta ja sovellutuksia osakseen.

Suuria odotuksia oppimisen tehostamisessa on säilytetty myös uuden informaatioteknologian harteille. Odotukset eivät kuitenkaan vielä ole täysimittaisesti täytyneet. Informaation välitystekniikka on kehittynyt nopeammin kuin sen mielekkäät käyttötavat ja sisällön tuotanto. Seurauksena on ollut infoähky, tietämisen harha ja toiminta laitteiden ja tekniikan ehdoilla. Rengistä on tullut isäntä. Paljon on vielä tehtävä, jotta uusi tiedon- ja oppimiskäsitys voidaan ihmiskeskeisesti, mielekkäästi ja tehokkaasti yhdistää uuden tekniikan tarjoamiin mahdollisuuksiin. Koulutuksenkin organisoinnissa piilee vaara, josta Anthony Giddens varoittaa: verkot ja verkostot alkavat elää omaa elämäänsä ja alkavat valvoa ja säädellä rakentajiaan. Informaation helppo saatavuus on myös synnyttänyt uusia oppimisen tarpeita; informaation ja tiedon suhteiden jatkuva pohtiminen, informaation arvottaminen tiedon rakentamisen osana ja informaationvälityksen pelisääntöjen muodostaminen ovat myös aikuispedagogiikan vaativia tehtäviä.

Hiljaisen tiedon käsite on ollut paljon esillä. Se on ennen kaikkea pedagoginen haaste. Miten yksilön kokemus kyetään jakamaan toimijayhteisön tiedoksi, miten piilevä hiljainen tieto nostetaan tietoisien pohdinnan kohteeksi, miten se käsitteellistetään ja tehdään näkyväksi? Edelliset vaiheet ovat välttämättömiä, jotta kokemustietoa voitaisiin kerryttää ja varastoida myös tulevien käyttäjien tarpeisiin. Ongelma on ollut, että oppilaitoksen hiljainen tieto, ne julkilausumattomat piilo-opetus suunnitelman säännöt, jotka on välttämättä hallittava koulussa menestymiseksi, eroavat perusteellisesti työelämän yhteisöjen hiljaisesta tiedosta. Kenties juuri tästä syystä koulutiedon siirtäminen työssä osaamiseksi on ollut niin vaikeata.

On aikuiskouluttajan pedagoginen lähestymistapa mikä tahansa, hänen tulisi yhteistyössä opiskelijan kanssa rakentaa tämän avainosaamista, joka voidaan määritellä esimerkiksi seuraaviksi perustaidoiksi. Tehokas oppija tuntee itsensä, hallitsee kognitiiviset ajattelun taidot (oppimisstrategiat), on itseohjautuva ja joustava vaihtamaan oppimisstrategioitaan oppimistehtävän vaatimusten mukaan. Mutta hänellä on oltava myös raaka-ainetta, jota ajattelun välinein voi työstää. Hänen on ratkaistava kansalaisen ja työntekijän roolissa kohtaamansa ongelmat aina siinä tilanteessa ja ympäristössä, jossa hän ne kohtaa (substanssiosaaminen). Koska tieto on sosiaalisesti hajautettu eli sitä on kaikkialla, missä ihmiset kohtaavat toisensa sekä luonnon ja tekojen maailman, oppijan on kyettävä toimimaan ja viestimään rakentavasti yhteisöissä (sosiaaliset ja viestintätaidot).

Tämän numeron tarkoituksena on tarjota virikkeitä pedagogiseen keskusteluun ja aikuiskoulutuksen kehittämiseen. Koulutuksen kentällä syntyy jatkuvasti toiminnallisia innovaatioita, mutta niiden leviäminen laajaan käyttöön on kovin hidasta. Aikuiskasvatus tarjoutuu tässä työssä välittäjäksi.